

Reactie VEB op de Internetconsultatie box 3

Vooraf

- De Vereniging van Effectenbezitters, kort gezegd VEB, zet zich in voor de belangen van 1,9 miljoen beleggende huishoudens in Nederland.
- De VEB wordt veelvuldig naar haar visie en analyses gevraagd door wet- en regelgevende instanties en steevast is zij graag bereid bijdragen te leveren als de positie van beleggers en financiële consumenten daarmee gediend is.
- De ontwikkelingen rond vermogensbelasting volgt de VEB op de voet. Deze box 3-belasting heeft niet alleen direct invloed op de mate van vermogensbehoud en/of -groei, maar is ook sturend voor de manier waarop huishoudens hun financiële toekomst vormgeven.
- De overheid wil meer zelfredzaamheid van burgers, ook op financieel gebied. Dan zal zij moeten zorgen voor een evenwichtig, fair en doelmatige fiscale behandeling van vermogen die aansluit bij deze doelstelling.
- Hierna volgt de visie van de VEB op de toekomstplannen voor belastingheffing in box 3. De VEB heeft daartoe een aantal vragen uit de internetconsultatie ter beantwoording geselecteerd.
- Gezien het belang van het onderwerp heeft de VEB individuele beleggers expliciet gewezen op de mogelijkheid om hun visie ook op persoonlijke titel kenbaar te maken door aan de consultatie mee te doen.
- De VEB is ervan overtuigd dat de veelheid aan inzendingen tot een rijker debat en rijpere afweging zal leiden.
- De kans op herhaling van de huidige (onwenselijke) fiscale behandeling van box 3 zal daarmee hopelijk verder beperkt blijven waar het nieuwe wetgeving betreft.

Met vriendelijke groet,

Gerben Everts,

Directeur VEB

+++++

Beantwoording vragen

1. Wat vindt u van het voorstel in algemene zin?

De VEB kan al geruime tijd instemmen met een belastingheffing in box 3 op basis van werkelijk rendement. Waarbij de term 'werkelijk' impliceert dat gecorrigeerd wordt voor gemaakte kosten en vermindering van koopkracht door inflatie en de tariefstelling vanzelfsprekend niet excessief zal zijn. In dat opzicht steunt de VEB het voorstel in algemene zin om daar zo snel als mogelijk uitvoering aan te geven.

Het huidige wetsvoorstel voor het nieuwe stelsel box 3 ("**Wet werkelijk rendement box 3**") is een stap in de goede richting, maar vereist nog een aantal essentiële aandachtspunten en aanpassingen om het rechtvaardig, effectief en efficiënt in te richten. Dit vergroot een bestendig draagvlak binnen de samenleving en vermindert het risico op een constante stroom aan juridische procedures.

Complexiteit

De VEB maakt zich zorgen over de complexiteit van het voorgestelde hybride stelsel. Hierdoor maakt het de uitvoering moeilijker en kostbaarder en biedt het tevens ruimte voor ontwijkingsmogelijkheden. Dit hybride stelsel combineert namelijk twee vormen van een belasting op basis van werkelijk rendement (belasting op vermogenswinst en vermogensaanwas per belastingplichtige) met een forfaitair stelsel voor uitgezonderde vermogenscategorieën. Dat creëert een ongelijk speelveld.

Ieder van deze drie systemen heeft voordelen en nadelen. Zo heeft een belasting op vermogenswinst als voordeel voor de belastingplichtige dat belasting pas verschuldigd is zodra het rendement daadwerkelijk is gerealiseerd. Het nadeel voor de overheid is dat het betalen van belasting langdurig is uit te stellen, en voor de ketenpartners is de administratieve last groot om alle individuele transacties (plus historie) bij te houden. De Belastingdienst houdt vast aan de vooraf ingevulde aangifte, terwijl – zo blijkt ook uit stelsels in andere landen – meer input gevraagd kan worden van de belastingplichtige.

Deze administratieve last is beperkter bij een belasting op vermogensaanwas en het gebruik van een forfait. Een ander voordeel van het belasten van de vermogensaanwas is voor de overheid dat jaarlijks belasting wordt geheven over de betreffende vermogensbestanddelen. Groot nadeel van een belasting op vermogensaanwas is het liquiditeitsprobleem. Hoewel er in het hybride stelsel een oplossing wordt geboden voor bepaalde categorieën van illiquide beleggingen, zijn er ook beleggingen die als liquide worden bestempeld, maar tijdelijk illiquide zijn, op het moment dat belasting moet worden betaald. Dat kan zorgen voor gedwongen verkoop van een belegging die niet te liquideren is, of alleen tegen een (fors) ongunstigere prijs. Deze scheidslijn tussen liquide en illiquide beleggingen is niet fijnmazig genoeg.

Een belastingforfait kan werken, zolang het veronderstelde rendement realistisch is en er een tegenbewijsregeling geldt. Een tegenbewijsregeling legt een zekere administratieve last neer bij de belastingplichtige, maar is wel rechtvaardig. Deze geeft een belastingplichtige niet de plicht, maar de kans om te bewijzen dat deze een lagere belasting verschuldigd is. Voordeel van een belastingforfait is dat binnen een bepaalde bandbreedte de belastingplicht eenvoudig te bepalen is en de belastinginkomsten voorspelbaarder worden en deze minder onderhevig maakt aan conjuncturele schommelingen.

Gedragseffecten

De VEB meent dat het voorgestelde hybride stelsel negatieve fiscaal gedreven effecten teweeg zal brengen. Er zullen beleggers zijn die zich bij hun beleggingsbeslissing minder laten leiden door merites van een belegging op basis van hun eigen risicobereidheid en allocatievoorkeur, en meer door de box 3 belasting.

Een hybride stelsel stimuleert het zoeken naar belastingoptimalisatie. Dus uitwijken naar box 1 of box 2 of binnen box 3 zoeken naar juist die beleggingen die de voor de belastingplichtige te prefereren fiscale behandeling krijgen, te weten vermogenswinst boven -aanwas.

In dat kader is er een reële kans dat er specifieke (vanwege de fiscale behandeling) producten ontwikkeld gaan worden of dat bepaalde belastingplichtigen (al dan niet met hulp van fiscalisten) hun bedrijf anders gaan inrichten om het als familiebedrijf of startende innovatieve onderneming te laten kwalificeren. Dat zou langdurige uitstel van belasting kunnen opleveren, omdat deze pas bij realisatie van het rendement zal worden geheven. De uitzonderingen die worden voorgesteld zijn beslist niet fijnmazig genoeg.

Deze gedragseffecten staan op gespannen voet met de trend in de maatschappij, waarin het zelf zorgen voor een buffer om uiteenlopende financiële tegenvallers op te vangen of het opbouwen van (aanvullende) voorzieningen voor de oude dag een belangrijkere rol spelen.

Corrigeren voor inflatie

Om een rechtvaardig, evenwichtiger en eerlijker stelsel te krijgen, is een aantal belangrijke aanpassingen nodig. Zoals eerder aan bod gekomen, kent de Wet werkelijk rendement box 3 een aantal knelpunten en niet te onderschatten neveneffecten. Daarnaast is het essentieel om bij de berekening van het werkelijk rendement een correctie toe te passen voor de inflatie.

Inflatie

In de memorie van toelichting bij de Wet werkelijk rendement box 3 staat een redenering voor het gebruik van nominale (dus niet voor inflatie gecorrigeerde) rendementen. Nominale rendementen zijn herkenbaar, over het algemeen eenvoudig te bepalen en zijn gebruikelijk ook in andere delen van het belastingstelsel waar inkomen uit vermogen wordt belast.

De VEB meent dat in het nieuwe stelsel wel een correctie dient plaats te vinden voor inflatie, oftewel een daling van de koopkracht van geld, zodat reële rendementen worden belast. Enkel dan wordt daadwerkelijk aangesloten bij het draagkrachtbeginsel. In tijden van inflatie kan een nominale stijging van het vermogen voor een deel of zelfs geheel opgaan aan het in stand houden van de koopkracht (in de afgelopen jaren was die situatie aan de orde; reële rendementen waren dikwijls negatief, waardoor de koopkracht niet in stand kon worden gehouden). Het is enkel eerlijk om een winst- of aanwasbelasting te heffen indien sprake is van extra verkregen koop- en draagkracht. Het is vervolgens aan de politiek om het belastingtarief en het heffingvrij inkomen aan te passen, maar de basis – het draagkrachtbeginsel en daarmee reële rendementen in de belastingheffing te betrekken – dient gerespecteerd te worden.

Om eventuele gedragseffecten te voorkomen tussen de verschillende boxen, zijn daar ook aanpassingen nodig. Wanneer belastingplichtigen weten welke inflatiecijfers precies worden gehanteerd, kunnen deze zelf de nominale rendementen – op basis van de bankafschriften – daarvoor corrigeren.

Beter alternatief

De VEB kan instemmen met een belastingheffing op basis van werkelijk rendement, mits aan een aantal voorwaarden is voldaan (zoals hiervoor beschreven), om het systeem rechtvaardig vorm te geven, en minder complex te maken.

Het wetsvoorstel dat nu in consultatie is, heeft betrekking op een nieuw stelsel dat op zijn vroegst pas in 2027 in werking zal treden. Dat betekent dat het huidige box 3 stelsel (Overbruggingswet box 3) enige tijd zal blijven gelden. En dat terwijl de urgentie om snel over te stappen naar een nieuw systeem meer kracht is bijgezet door het recente advies van advocaat-generaal Peter Wattel aan de Hoge Raad (ECLI:NL:PHR:2023:655).

In dat advies aan de Hoge Raad staat dat ook de Wet rechtsherstel box 3, die met terugwerkende kracht over 2017-2022 de inkomstenbelasting in overeenstemming zou moeten brengen met het Kerstarrest van eind 2021 (ECLI:NL:HR:2021:1963), voor bezitters van ander vermogen dan spaargeld, nog steeds evident in strijd is met het Europees recht.

Indien de Hoge Raad dat advies overneemt, betekent dat grote complicaties in het box 3 stelsel.

Dat geldt voor de politiek (noodzakelijke reparatie in het overbruggingsstelsel), voor de ketenpartners ten aanzien van het aanleveren van gegevens, voor de belastingplichtige (qua begrijpelijkheid en bezwaren) en voor de Belastingdienst om het aangifteprogramma juist in te richten en de belastingaangiftes correct te kunnen verwerken. Dat kan de tijdige implementatie van het nieuwe box 3 stelsel belemmeren en trekt een wissel op het draagvlak binnen de samenleving. Het is onwenselijk om uitvoeringsproblemen neer te leggen bij belastingplichtigen.

De VEB pleit voor een alternatief stelsel dat rechtvaardig en begrijpelijk is, sneller is te implementeren en voor langere tijd kan gelden. Zo lang werkelijk behaald rendement belasting niet mogelijk is, is het wel mogelijk om terug te grijpen naar de oude box 3-methode die tot 2017 werd gehanteerd. Daarbij werd uitgegaan van 1 peildatum (1 januari) en werd uitgegaan van een forfaitair rendement van 4 procent. Hierover werd vervolgens 30 procent belasting geheven. Om het rechtvaardig te maken, zijn twee aanpassingen nodig:

- 1) In een jaar waarin geen rendement is behaald of het rendement zelfs negatief is, wordt over die niet bestaande vermogensrendementen vanzelfsprekend ook geen belasting geheven.
- 2) Er komt voor de situatie onder 1 hierboven namelijk een mogelijkheid voor belastingplichtigen met tegenbewijs te komen van hun feitelijke rendement indien zij in dat jaar geen rendement hebben behaald (tegenbewijsregeling).

Het belastingen van rendement dat je niet hebt behaald is niet te rechtvaardigen. Het voorgestelde hybride stelsel, waarbij een belasting van vermogensaanwas de hoofdvorm is, knelt met de trend (en tevens daarop ingericht beleid) om steeds meer zelfstandig te werken aan vermogensopbouw voor onder meer pensioen en het aanleggen van eigen financiële buffers voor tegenvallers. Dat gebeurt deels ook via box 3.

2. Beleidsmatige afwegingen

- a. Hoe staat u tegenover het voorgestelde systeem, dat een hybride karakter heeft en elementen van vermogensaanwas-, vermogenswinst-, en forfaitaire belasting omvat?
- b. Hoe verhoudt dit zich tot alternatieven zoals een volledige vermogenswinst- of vermogensaanwasbelasting, of een vermogensbelasting?
- c. Wat vindt u van de keuze voor een vermogensaanwasbelasting als primaire regeling?
- d. Welke overwegingen heeft u met betrekking tot de uitzondering voor de eerste woning in box 3 voor eigen gebruik, en welke voordelen en nadelen ziet u hierin?
- e. Het forfait voor de eerste woning in box 3 omvat het gehele rendement inclusief kosten, waaronder financieringskosten. Wat vindt u hiervan?
- f. Hoe staat u tegenover de uitzondering voor aandelen van familiebedrijven en startups?
- g. Vindt u dat de gekozen forfaits resulteren in een evenredige belastingdruk over de verschillende vermogenscategorieën? Zo ja, waarom, en zo nee, waarom niet?
- h. Wat is uw visie op het onderscheid tussen het belastingen van eigen gebruik van een onroerende zaak onder het vermogenswinstregime (via een forfait) en het belastingen van een verhuurde onroerende zaak (gebaseerd op werkelijke huurinkomsten minus kosten en het activeren van verbeteringen)?

ad a: het hybride karakter maakt de belastingheffing in de toekomst complex en onoverzichtelijk. En daarnaast kan het leiden tot gedragseffecten en constructies om de gewenste fiscale behandeling te krijgen.

ad b: wat de VEB betreft is er nog een ander systeem mogelijk, in ieder geval om het sneller in te kunnen voeren. De urgentie daartoe is extra kracht bijgezet, na het advies van advocaat-generaal

Peter Wattel aan de Hoge Raad (ECLI:NL:PHR:2023:655). Een ander systeem zou zijn, zo lang werkelijk behaald rendement belastingen niet mogelijk is, om bijvoorbeeld de box 3-methodiek te hanteren waarbij wordt uitgegaan van 4 procent rendement (waarover dan 30 procent belasting wordt geheven: de 1,2 procent vermogensrendementsheffing). In geval er jaren zijn waarin geen rendement is behaald of waarin het rendement zelfs negatief is, wordt er over niet bestaande vermogensrendementen in die jaren ook geen belasting geheven. Daarvoor moeten belastingplichtigen de mogelijkheid krijgen om met tegenbewijs te komen dat ze effectief geen rendement hebben behaald (tegenbewijsregeling).

ad c: de vermogensaanwasbelasting (VAB) kent een aantal voordelen, maar een belangrijk nadeel is de liquiditeit. Het wetsvoorstel houdt nu rekening met illiquide beleggingen, maar belastingplichtigen die liquide beleggingen aanhouden, kunnen – omdat zij het rendement nog niet hebben gerealiseerd – worden geconfronteerd met de noodzaak beleggingen te verkopen om belasting te betalen. En dat terwijl nog niet bekend is hoe de beleggingen over de gehele periode waarin de belegger deze heeft aangehouden, hebben gepresteerd. Sommige beleggingen kunnen namelijk enorm fluctueren van jaar op jaar. Het risico bestaat dus dat een belastingplichtige beleggingen moet verkopen en daarmee geanticipeerde koersontwikkeling erna moet missen. Oftewel, de noodzaak om belasting te betalen kan verplichten tot een beleggingsbeslissing en een herinrichting van de portefeuille vereisen. Het moeten verkopen van beleggingen in geval er onvoldoende andere inkomsten zijn om de belasting te betalen kan ook gebeuren bij een forfait. Maar wanneer een forfait gebaseerd is op het rendement van meerdere beleggingen en een aanvaardbaar, vrijwel altijd te realiseren rendement over meerdere jaren weerspiegelt, zal een extreme waarde (die bij de VAB wel kan optreden) minder vaak voorkomen.

ad d: voor deze eerste woning in box 3 wordt een forfait voorgesteld. Voor de Belastingdienst is het voordeel dat op deze manier – zonder dat wordt gewacht totdat de woning is verkocht – jaarlijks belasting wordt geheven. Nadeel is dat een forfait mogelijk niet goed aansluit bij de praktijk. Een forfait betreft niet het werkelijke rendement per belastingplichtige, maar een verondersteld theoretisch rendement op basis van aannames (weergave van de gemiddelde bruto jaarhuur die de belastingplichtige zou kunnen ontvangen, minus de gemiddelde kosten die zouden samenhangen met de verhuur). Dit systeem kan daarom alleen rechtvaardig zijn in combinatie met een tegenbewijsregeling. Indien het forfait voor een belastingplichtige (fors) hoger uitvalt dan realistisch is, kan een belastingplichtige dan met tegenbewijs komen om de belastingheffing wel aan te laten sluiten bij de werkelijkheid.

ad e: het gebruiken van een uniform forfait bij de eerste woning in box 3 gaat gepaard met een bepaalde mate van ruwheid. Er kunnen (grote) verschillen bestaan tussen woningen, zelfs bij woningen met dezelfde WOZ-waarde. Dan gaat het om – op basis van het forfait - (mogelijke) huuropbrengsten, en vooral ook de kosten (waaronder financieringskosten). Deze elementen kunnen (enorm) uiteenlopen, per woning en per belastingplichtige. Een forfait is alleen te rechtvaardigen bij een goede tegenbewijsregeling.

ad f: het is te billijken om tegemoet te komen aan het liquiditeitsprobleem dat kan ontstaan bij startups en familiebedrijven. Het geeft een groot voordeel aan beleggers in deze vermogensbestanddelen en kan langdurig uitstel van belasting veroorzaken. De scheidslijn tussen vermogensbestanddelen is te arbitrair. Er zijn immers ook andere vermogenscategorieën waarvoor dit van toepassing kan zijn. En nu het wetsvoorstel box 3 een hybride karakter heeft, bestaat een risico dat er constructies plaatsvinden om belastingheffing uit te stellen.

ad g: met de ons beschikbare informatie kunnen we hier op dit moment geen goed oordeel over geven.

ad h: een forfait past wat de VEB betreft niet bij een systeem van belastingheffing van werkelijke rendementen tenzij een tegenbewijsregeling wordt gehanteerd.

3. Gedragseffecten

a. Welke gedragseffecten verwacht u als gevolg van de hybride aard van het stelsel, met name met betrekking tot de uitzondering van vermogensaanwas op vastgoed, aandelen van familiebedrijven en startups? In welke mate verwacht u dat deze effecten zullen optreden?

b. In welke mate denkt u dat het stelsel mogelijkheden biedt voor belastingarbitrage, zowel binnen het hybride stelsel als in relatie tot box 2? Hoe verschilt dit volgens u van het huidige (overbruggings)stelsel?

Een hybride stelsel kan prikkels geven om beleggingskeuzes te baseren op het geldende fiscale stelsel. In dat kader bestaat het risico dat belastingplichtigen veranderingen aanbrengen, niet op basis van de kansen en risico's bij de beleggingen *an sich*, maar vanwege een veranderend fiscaal stelsel.

4. Aftrekbaarheid van rente van consumptieve schulden

In het huidige box 3-stelsel verlagen schulden de rendementsgrondslag op basis waarvan het forfaitaire inkomen wordt berekend. In box 3 vallen alle schulden van burgers die niet in box 1 (bijvoorbeeld voor de eigenwoning) of in box 2 (financiering van een aanmerkelijk belang) in de heffing worden betrokken. Niet vereist is dat sprake is van een causaal verband tussen de schuld en de bezitting in box 3. Schulden voor consumptiedoeleinden, zoals een auto of een vakantie, verlagen zodoende de rendementsgrondslag ondanks dat de auto doorgaans niet als bezitting is belast in box 3. In het huidige box 3-stelsel leidt een negatieve rendementsgrondslag (schulden zijn groter dan de bezittingen) niet tot een negatief inkomen. In het nieuwe box 3-stelsel is de rente van schulden aftrekbaar van het inkomen uit bezittingen en schulden. Ook hierbij is niet vereist dat de schulden waarvan de rente aftrekbaar is, moet zijn aangewend voor de aanschaf van een bezitting die in box 3 is belast. De rente van een lening voor bijvoorbeeld een vakantie is zodoende aftrekbaar. Nieuw is dat het inkomen uit box 3 wel negatief kan zijn als de (rente)kosten en negatieve waardemutaties groter zijn dan de inkomsten en positieve waardemutaties van bezittingen in een bepaald jaar.

Dit roept de vraag op of de aftrekbaarheid van rente van consumptieve schulden beperkt moet worden in het nieuwe stelsel. Wat vindt u hiervan?

De VEB pleit in het algemeen voor het afschaffen van de aftrekbaarheid van rentes op schulden en dus ook op consumptieve schulden. Immers, in dat systeem draaien spaarzame belastingplichtigen op voor andermans schulden. Hoge privé-schulden maken de Nederlandse economie ook instabiel. Dat biedt tegelijkertijd budget voor een beter belastingstelsel. In geval wordt belegd met geleend geld is sprake van een ongezonde activiteit.